

3.11.2008

KIRKKOHALLITUS

Pyydettyä lausuntona työryhmämietinnöstä ”Kirkkoherranvaalin muuttaminen välilliseksi vaaliksi” Akavan kirkolliset ammattiliitot AKI r.y. esittää seuraavan.

Yleistä

Viime vuosina kirkossamme on korostettu johtajuuden merkitystä ja panostettu eri tavoin siihen, että pätevät ja soveltuvat henkilöt valikoituisivat johtotehtäviin. Kirkkoherran virkaa hakevien johtamiskoulutus ja siihen liittyvä soveltuvuustutkimus sekä avoimeksi tulleen viran mahdollisten erityistarpeiden huomioon ottaminen kirkkoherran valinnassa ovat olleet oikeansuuntaisia uudistuksia, joiden kokonaisvaikutusta ei kuitenkaan vielä voi lopullisesti arvioida.

AKI yhtyy siihen mietinnössä esitettyyn, että meneillään olevat uudistukset ovat entisestään korostaneet johtamistaitoja ja johtajaominaisuuksia kirkkoherran tehtävässä. Tällaisia uudistuksia ovat ainakin seurakuntarakenteen muuttuminen ja palkkausjärjestelmän paikallisten toimivaltuuksien voimakas lisääminen. Näiden muutosten keskellä korostuvat hallinnollisen pätevyyden lisäksi henkilöstö- ja työyhteisöjohtaminen.

Mietinnössä esitetään vaalittavan muuttamisen keskeiseksi syyksi se, että nykyinen valintaprosessi, joka huipentuu seurakuntalaisten suorittamaan vaaliin, ei välttämättä johda parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen johtajaksi valikoitumisessa.

AKIn peruslinjaus

AKI kannalta on tärkeintä, että kirkkoherran valintaan liittyvää kokonaisprosessia kehitetään siten, että se tukee kirkkoherran johtajuutta ja johtajan asemaa ja että se edistää johtajiksi parhaiten soveltuvien pappien hakeutumista kirkkoherran virkoihin; viimeksi mainittua tavoitetta tulisi myös palkkauksessa tukea. Näistä näkökulmista vaalitapa ei sinänsä ole kaikkein oleellisin kysymys. Edellä mainitut tavoitteet voivat toteutua sekä nykyisessä valintatavassa että ehdotetun uudistuksen puitteissa. Samoin lienee niin, että kumpi tahansa vaalitapa voi tuottaa onnistuneita ja vähemmän onnistuneita henkilövalintoja.

AKI ei pidä ehdottoman välttämättömänä tai luovuttamattomana, että nykyinen vaalitapa säilytetään. AKI ei myöskään katso, että vaalin muuttaminen välilliseksi olisi ainoa keino parantaa seurakunnan johtamista ja edistää kirkkoherran johtajuutta. AKIn perusliittojen jäsenet, etenkin papisto, edustaa tunnetusti vaalitapa-asiassa erilaisia kantoja, jolloin ammattijärjestö siitäkin syystä on linjauksessaan varovainen.

Nykyisen vaalitavan kehittäminen

AKIn käsityksen mukaan kirkkoherran vaalitavan kehittämistä ja parantamista on syytä joka tapauksessa jatkaa.

Tuomiokapitulin osuutta valintaprosessin kokonaisuudessa tulisi mieluummin lisätä. Hakijoiden pätevyystutkinnan lisäksi kapitulin tulisi edelleen asettaa hakijat järjestykseen pätevyyden ja soveltuvuuden sekä viran erityistarpeiden mukaisesti. Kapitulin tulisi kontrolloida, milloin hakija on viimeksi ollut soveltuvuustutkinnassa ja tarvittaessa järjestää se. Seurakunnasta aukeavat erityistarpeet tulee seurakunnan itse päättää ja ilmoittaa kapitulille. Pätevistä ja soveltuvista hakijoista kolme tai neljä asetetaan vaaliehdolle ottaen huomioon myös seurakunnan erityiset tarpeet. Ylimääräisten vaaliehdokkaiden mahdollisuudesta voitaisiin luopua. Nykyisen vaalinäytteen lisäksi seurakunnan olisi järjestettävä näytepäivänä hakijan erityinen kuulemis- ja tutustumistilaisuus, joka olisi kaikille avoin.

Ehdotettu uudistus

AKI näkee välilliseen, seurakunnan hallintoelimen suorittamaan vaaliin siirtymisessä hyviä puolia, mutta myös ongelmakohtia.

Vaalitavan muutos luultavasti nopeuttaisi valintaprosessia, mikä on myönteinen asia niin seurakunnan kuin hakijoidenkin kannalta. Hallintoelimen suorittama vaali olisi omiaan myös korostamaan luottamushenkilöiden asemaa ja heidän tehtävänsä merkitystä; samalla kävisi tarpeettomaksi pohtia kansanvaaliin toisinaan liittyvää alhaisen osallistumisaktiivisuuden ongelmaa. Luottamuselimellä on halutessaan hyvät mahdollisuudet haastatella ehdokkaita ja punnita heidän kykyjään ja ominaisuuksiaan toisin kuin kaikille seurakuntalaisille tarkoitetuissa tilaisuuksissa koskaan voidaan tehdä.

Vaalitavan muutosta tulee kuitenkin pohtia myös siitä näkökulmasta, mitä se mahdollisesti vaikuttaa siihen, mikä on kirkkoherran identiteetti pappina ja johtajana. Seurakuntalaisten suora vaali on omiaan korostamaan sitä, että kirkkoherra ei ole vain hallinnollinen, vaan myös hengellinen johtaja. Tämän seikan merkitys saattaa olla hyvinkin huomattava paitsi kirkkoherran itsensä myös muiden seurakunnan työntekijöiden ja seurakunnan jäsenten kannalta. Vaikka kansanvaali ei periydykään kovin monien vuosisatojen takaa ja vaikka siihen liittyy ongelmakohtia, se luo kuvaa seurakunnasta omaleimaisena ja omalakisena yhteisönä ja erottaa sitä nimenomaan kunnalliselämästä ja sen lainalaisuuksista.

Vaalitapaa ja sen mahdollista muuttamista ei voine tarkastella myöskään ottamatta huomioon, että kirkkoherran asema kaikkineen muodostaa yhden kokonaisuuden. Tuomiokapitulin vahva rooli virantäytössä, kansanvaali ja piispan toimittama virkaan asettaminen liittyvät samaan kokonaisuuteen kuin kirkkoherran toimiminen neuvoston puheenjohtajana. Yhden kohdan muuttaminen muista irrallaan ei välttämättä ole viisasta eikä aina mahdollistakaan.

Luottamuselimestä suoritettu vaali johtaisi siihen, että nykyistäkin pienempi ryhmä päättäisi seurakunnan johtajan valitsemisesta. Etenkin seurakuntaneuvosto yhtymässä muodostuu vain muutamasta henkilöstä. Kaikki ne ongelmat, jotka liittyvät kansanvaaliin (ehdokkaan "lavasäteily", uskonnolliset ja poliittiset ryhmittymät jne.), voivat tulla ja usein tulevatkin kuvaan myös luottamuselimen toiminnassa.

Luottamuselimen suorittaman vaalin jälkeen valitsematta jääneillä on mahdollisuus valittaa päätöksestä. On olemassa vaara, että jos vaalitapaa muutetaan, kirkkoherran vaalin jälkeen alkaa ilmaantua näitä valituksia. Erityisesti tämä koskee sellaisia muutoksenhakuja, jotka rakentuvat syrjintäolettan pohjalle.

Hakijoiden oikeusturva

Vaalitavasta riippumatta tulee kiinnittää huomiota hakijoiden oikeusturvaan. Tuomiokapitulien linjaa vaalisija-asettelussa tulee yhtenäistää, jolloin valitukset tässä prosessin vaiheessa vähenevät. Seurakunta ei saa esittää erityisiin tarpeisiin liittyviä perusteluja niin, että niissä jo tavallaan otetaan kantaa henkilön puolesta tai häntä vastaan. Kuulemis- ja haastattelutilanteissa tulee noudattaa ehdottoman tasapuolisuuden periaatteita.

AKAVAN KIRKOLLISET AMMATTILIITOT AKI R.Y.

Mikael Helenelund
puheenjohtaja

Esko Jossas
toiminnanjohtaja